

Begrotingsdebat Justitie en Veiligheid

20 november 2024

Position Paper

U behandelt op 20 en 21 november de begroting van Justitie en Veiligheid. De VNG geeft u graag het gemeentelijk standpunt mee.

Wij vragen uw aandacht voor de volgende punten:

1. Investeer in de basis van het lokale veiligheidsbeleid
2. Goede wetgeving als voorwaarde voor een sterke rechtsstaat
3. Gemeenten dragen bij aan weerbare samenleving
4. Aanpak van online aangejaagde ordeverstoringen
5. Positie van BOA's
6. Zorg voor personen met onbegrepen gedrag
7. Inburgering: het kabinet komt afspraken niet na, met gevolgen voor integratie

Een blik op de gemeentefondsbegroting is genoeg om te zien dat gemeenten in 2026 fors minder geld krijgen – terwijl het takenpakket ongewijzigd is. Verschraving van voorzieningen in het land is alleen te voorkomen als het kabinet een keus maakt: geld erbij of taken eraf. In de miljoenennota is nog geen keus terug te zien. Het gevolg daarvan is dat gemeenten in het voorjaar pijnlijke maatregelen moeten nemen, terwijl gemeenten er alles aan doen om veiligheid op straat, bestaanszekerheid en een goede plek om te wonen te verzorgen. Bij vrijwel ieder onderdeel van de Rijksbegroting 2025 zult u rekening moeten houden met de financiële situatie in gemeenten. We kunnen alleen een sterke en betrouwbare overheid zijn als de taken en middelen van gemeenten in balans zijn.

Investeer in de basis van het lokale veiligheidsbeleid

Veiligheid is een kerntaak van de overheid. De afgelopen jaren is geïnvesteerd in de keten en de ketenpartners zoals de politie en het OM. Ondanks de toename van taken en bevoegdheden voor gemeenten in het kader van handhaving van de openbare orde en veiligheid zijn extra investeringen voor gemeenten achterwege gebleven. Het ministerie van J&V heeft eerder berekend dat er een structureel tekort van € 229 miljoen structureel is op gemeentelijke uitvoering van veiligheidsopgaven. Dit is nog exclusief de beleidsintensivering uit het Regeerprogramma.

Er is onvoldoende aandacht voor keteneffecten in veiligheid. Er vallen gaten in de gehele brede, integrale veiligheidsaanpak als gemeenten het niet kunnen waarmaken. Gemeenten zijn namelijk ook veel bezig met ambtelijke inzet van het veiligheidsapparaat op diverse maatschappelijke ontwikkelingen. Daarbij is ook de online wereld onlosmakelijk verbonden met de offline wereld. Ook de inzet van het gemeentelijk sociaal domein levert een bijdrage aan veiligheidsdoelstellingen en de rechtsstaat/rechtsorde op thema's als: demonstraties en manifestaties, online aangejaagde ordeverstoringen, vuurwerkbeleid en de jaarwisseling. Maar ook de aanpak van ondermijning, waaronder vooral de preventieve inzet op jongeren en jongvolwassenen en de inzet en regie op zorg en veiligheid, om complexe zorgcasussen aan te kunnen pakken.

De minister van J&V ondertekende met gemeenten het [bestuurlijk convenant digitale veiligheid](#) voor de uitwerking van een digitaal veiligheidsstelsel in samenhang met het fysieke veiligheidsstelsel, de bijbehorende informatiepositie voor het lokale bestuur en structurele financiering om de digitale veiligheid bij gemeenten te vergroten. Het is van groot belang voor de (digitale) veiligheid van de samenleving dat dit convenant wordt uitgevoerd. Bovendien is er preventief aandacht nodig voor het versterken van de digitale weerbaarheid van specifieke doelgroepen die kwetsbaar zijn voor online criminaliteit. In [onze inbreng](#) voor het commissiedebat cybercrime riepen wij op om het belang en de rol van gemeenten hierin te versterken. Het kabinet heeft in de begroting geen financiering beschikbaar gesteld voor de gemeentelijke aanpak van cybercriminaliteit.

Goede wetgeving als voorwaarde voor een sterke rechtsstaat

Als voorwaarde voor goed bestuur en een sterke rechtsstaat wil de minister van J&V aandacht blijven houden voor de kwaliteit en uitvoerbaarheid van wetgeving. Het belang hiervan onderschrijven wij ten volle. Goede wetgeving is wetgeving die in de praktijk uitpakt zoals de bedoeling is. Voor 2025 ligt de prioriteit bij het vereenvoudigen van wetgeving, een thema waarop ook de Staatscommissie rechtsstaat hamert. De minister zet daarbij in op het eerder betrekken van de samenleving, een structureel gesprek met het parlement, het doen van invoeringstoetsen kort na inwerkingtreding van een wet en de voortdurende inzet op gebruik en verbetering van het beleidskompas bij de voorbereiding van beleid.

Uitvoerbare wetgeving is ook onderdeel van de met de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) voorgeschreven wijze dat gemeenten en rijk bij beleidsontwikkeling eerder om tafel zitten. Het moet leiden tot een betere balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoerbaarheid voor gemeenten. Verder biedt de inzet op het instrument invoeringstoets de mogelijkheid om gestructureerd, kort nadat een wet in werking is getreden, signalen uit de praktijk terug te geven aan de wetgever. Tegelijkertijd constateren we dat er op dit moment sprake is van een forse disbalans tussen taken en middelen. Dat leidt bij gemeenten tot noodgedwongen bezuinigingen op veel verschillende vlakken en daardoor staat de beleidsmatige ruimte voor eigen lokale afwegingen juist onder druk.

Gemeenten dragen bij aan weerbare samenleving

De minister van J&V wil terecht investeren in het weerbaar maken van de samenleving tegen (geopolitieke/militaire) bedreigingen. Nederland is onvoldoende toegerust en zelfredzaam bij dreigende langduriger crises. Hiervoor trekt de minister € 65 miljoen uit, maar de vraag rijst of dat ook (deels) wordt geïnvesteerd in gemeenten. Gemeenten hebben veel bestaande netwerken van bewoners en het maatschappelijke middenveld kwetsbaren en risicogroepen weerbaar te maken. Gemeenten zijn zich meer en meer bewust van het onderwerp statelijke dreigingen en hoe statelijke actoren een dreiging kunnen vormen op het gebied van (digitale) veiligheid op lokaal niveau. Lokale continuïteit van basisdienstverlening is van vitaal belang. Gemeenten zijn echter onvoldoende toegerust om moedwillige (digitale) ontwrichting van vitale diensten te voorkomen of af te wenden. Wij roepen op om zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande structuren en netwerken in het fysieke veiligheidsstelsel en deze ook adequaat te positioneren en toe te rusten in geval van digitale ontwrichting. Gemeenten willen graag, naast de veiligheidsregio's, een bijdrage leveren en stel hen daartoe in staat. Hiervoor hebben gemeenten een goede informatiepositie nodig met betrekking tot (geopolitieke) ontwikkelingen en de effecten op de digitale veiligheid op lokaal niveau. De korting op de SPUK voor de veiligheidsregio's is moeilijk te rijmen met de ambities van het kabinet. Een sterke en goed toegeruste samenwerking met de veiligheidsregio's is cruciaal voor snel herstel na (digitale) incidenten.

Online aangejaagde ordeverstoringen

Burgemeesters zijn nog machteloos in situaties waar online uitingen tot wanordelijkheden in de fysieke wereld leiden. Online fenomenen

ontwikkelen zich razendsnel met uiteenlopende gevolgen voor onze fysieke veiligheid en andersom worden fysieke incidenten online voortgezet en verder opgewerkt. Bij de geweldsincidenten in Amsterdam van de afgelopen week speelt dit ook zeker een rol. De instrumenten van burgemeesters om openbare orde te handhaven sluiten niet goed aan op de aanpak van de gevolgen die online beginnen. Hierdoor kunnen de burgemeesters niet goed voldoen aan hun verplichting om de openbare orde en veiligheid te handhaven. Een strafrechtelijk traject biedt de mogelijkheid om op te treden tegen online uitingen die strafbare feiten in fysiek domein uitlokken, zoals bijvoorbeeld opruiing. Het strafrechtelijk optreden tegen online uitingen betekent echter niet dat hiermee de wanordelijkheden worden voorkomen, omdat de uitingen op internet snel worden verspreid en het niet altijd bekend is wie de afzender van het bericht is. Desinformatie vormt daarbij een extra grijs gebied. De inzet van de noodbevoegdheden van de burgemeesters of het volgen van een strafrechtelijk traject is een uiterst middel dat ingezet wordt nadat de wanordelijkheden zich in fysiek domein al manifesteren.

Een meerderheid van de burgemeesters wil over een juridisch instrumentarium beschikken om aan de voorkant maatregelen te nemen. Daarom pleiten wij voor een vervolgonderzoek naar aanvullende bestuursrechtelijke bevoegdheden en de daarmee verbonden voorwaarden voor burgemeesters bij online aangejaagde ordeverstoringen. De focus in het vervolgonderzoek zou niet moeten liggen op de vraag 'wat is niet mogelijk', maar op de vraag 'wat is wél voor de burgemeesters mogelijk en wat is effectief'. In het vervolgonderzoek zou bijvoorbeeld ingezoomd kunnen worden op opgedane ervaringen in Nederland en in het buitenland, de ontwikkelingen en de (juridische) kaders. Daarnaast kunt u burgemeesters helpen door één meldpunt in te richten voor de aanpak van online aangejaagde ordeverstoringen.

BOA-dossier, handhaving

De samenwerking tussen de politie en de boa is de afgelopen jaren intensiever geworden. Samen wordt er gewerkt aan het veilig en leefbaar houden van onze Nederlandse wijken, buurten en straten. De politie is hierbij verankerd in de politieke organisatie en onmisbaar voor delen van haar taakuitvoering en de boa is verankerd in de gemeentelijke organisatie en onmisbaar voor delen van de taakuitvoering van diverse gemeentelijke diensten. Samen is men sterk, maar deze samenwerking zal verder geprofessionaliseerd moeten worden. Zo dienen communicatiemiddelen, informatiesystemen en bevoegdheden beter op elkaar aan te sluiten.

Concreet vragen wij voor 2025 het volgende:

- Apart budget voor (gemeentelijke) boa's; Een apart budget voor (gemeentelijke) boa's zorgt ervoor dat er extra boa's op straat komen, maar ook voor de doorontwikkeling van de samenwerking met de politie. Innovatie is belangrijk, maar extra handen op straat zijn ook nodig. De 'motie-Hermans' heeft destijds veel betekend voor de samenwerking op lokaal niveau. Op eenzelfde manier moet er geïnvesteerd worden in de lokale zichtbaarheid.
- De boa binnen het meldkamerdomein; Zorg dat de boa een zelfstandige plek krijgt in de doorontwikkeling van het meldkamerdomein. Ondersteun als eerste stap de pilot die in voorbereiding is bij de Meldkamer Noord-Holland om een boa-tafel te realiseren.

Zorg voor personen met onbegrepen gedrag

Deze periode klinkt de roep, vooral vanuit de politie, om de thematiek van de personen met onbegrepen gedrag weg te halen bij de politie, mede gelet op het grote beslag wat hiermee gelegd wordt op de reeds schaarse capaciteit. Dat is natuurlijk een heel logische ontwikkeling en gedachte. De politie is immers geen primaire zorgverlener – wel hulpverlener – en de politie treedt in beginsel pas 'achterin' de veiligheidsketen op. Andere disciplines vanuit het snijvlakdomein van zorg en veiligheid zijn op papier beter toegerust op deze aandachtsgroepen. Maar hier wringt het voor gemeenten. Als de politie dit niet meer gaat doen, wie dan wel? Gaat dit naar de GGZ, vanuit welke zorgbudgetten wordt dit gefinancierd? Gemeenten ontvangen voor zorgtaken al onvoldoende middelen en maken zich zorgen over het gat dat hier ontstaat voor de zorg voor personen met onbegrepen gedrag.

Inburgering

Kabinet komt afspraken over uitvoeringskosten Wet Inburgering niet na

De financiële middelen voor de Inburgeringswet zijn ontoereikend voor gemeenten. Uitgangspunt in de bestuurlijke afspraken is dat de Wi2021 uitvoerbaar en betaalbaar moet zijn en dat gemeenten passende financiering ontvangen voor de uitvoering van de Wi2021. Dat betekent dat het budget wordt bijgesteld als het aantal inburgeraars hoger is dan voorzien en daardoor de uitvoeringskosten hoger uitvallen. De grote daadwerkelijke stijging van het aantal inburgeraars over 2023 en de voorzienbare grotere (verdubbelde) aantallen in 2025 en 2026

vragen om extra financiering. Er is € 100 miljoen voor zowel 2025 als 2026 nodig voor uitvoering van de wet door gemeenten. [Het kabinet vergoedt deze extra kosten niet](#), ondanks de bestuurlijke afspraken die met het rijk zijn gemaakt over de financiering van de uitvoeringskosten van inburgering. Zonder voldoende financiering van de uitvoeringskosten kunnen gemeenten de Wet Inburgering niet goed uitvoeren, wat een goede integratie belemmert. Wij verzoeken u daarom dringend om de [bestuurlijke afspraken](#) met het rijk na te komen.

Gemeenten hebben onvoldoende beschikbare financiële middelen voor de uitvoering van de inburgeringswet. Gemeenten krijgen sinds de inwerkingtreding van de wet in 2022 meer zicht op de daadwerkelijke uitvoeringskosten, en worden daarnaast geconfronteerd met hogere aantallen inburgeraars dan destijds ingeschat. Dat leidt tot een druk op de gemeentelijke organisatie en op de financiële middelen. Momenteel dragen gemeenten zelf bij aan de financiële middelen en/of moeten er ongewenste beleidskeuzes worden gemaakt (zoals lange wachtlijsten en een latere start van de inburgering). Voldoende financiering is noodzakelijk om nieuwe inwoners een volwaardig inburgerings-traject te kunnen bieden. We vrezen dat dit anders leidt tot een slechtere integratie en participatie.

Effecten van aangekondigde asielmaatregelen op de inburgering

De aangekondigde asielmaatregelen van het kabinet zullen gevolgen hebben voor de inburgering. Los van de vraagtekens die gemeenten hebben bij de effectiviteit en de uitvoerbaarheid van de asielmaatregelen is dit van invloed op de groep inburgeraars. In de eerste plaats omdat de Wet inburgering voortborduurde op de huisvesting van statushouders. Daarnaast zijn statushouders de dupe van aangekondigde asielmaatregelen, waaronder het afschaffen van een vergunning voor onbepaalde tijd en aanscherping van de eisen voor naturalisatie. Het perspectief om een toekomst op te bouwen in Nederland ontbreekt, met consequenties voor hun mogelijkheden om de taal te leren, aan het werk te gaan en te integreren en participatie. Dit gaat uiteindelijk ten koste van de samenleving als geheel. (zie ook het [VNG-bericht: Met verstoren van asielketen creëert kabinet chaos.](#))

Daarnaast zien we de ingeboekte kortingen op de voorzieningskosten inburgering: vanaf 2026 is daar een afname zichtbaar vanwege de (verwachte) minder instroom op statushouders. We gaan ervanuit dat dit een inschatting is en we wijzen uw Kamer erop dat dit kan alleen als de instroom ook daadwerkelijk is beperkt.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

november 2024